

پاڼه زيان لې کډمه گدا ... ن چيروان شوانی

پاڼه زيانی چنډ نه ته وه و ټايين و زمان و کولتوور کي جياواز له
يک کډمه گه (وټات، شار) ديارده يه کي سروشتي کډمه ايه تيه و
يشه يه کي مژووي هه يه. به گشتي ټم ديارده جفاکيه له زړه ي
کډمه گه مړ ځايه تيه کاني جيهاندا هستي پ ډه کر و له کوردستان و
عراقيش به تايه تي ډه بينر و ډه نگی داوه ته وه.

جياوازي نوان تاکه کاني مړ ځ له ووي ټايين و زمان و نه ته وه و
کولتوور... هتد له سهره تاکاني په دابووني مړ ځايه تيه وه هه بووه و
مژوويه کي چندان هزار سا ي و بگره زياتريشي هه يه. ټم
جياوازيه، جياوازيه کي سروشتي و گوردووني و ټاسايه و به در ټايي
ځايه کاني مژوو تا ټستا هاتوه. جا کات کډمه گه به ره و ووي
ټم جياوازيه ډه ټته وه، دوو ځايه له به رده مډا ډه ټ:

1_ ډه تکرډنه وه يه کتري و په نابردنه بهر ناک کي و سږينه وه يه کتر
و ټه مه ش نابوو تکرډني زين و ژياري ل ډه که و ټته وه.

2_ يه کدي به جياوازيه کانيه وه قبوو بکن و به ته بايي و ته ناهي
و ځک ا بزين.

له مژوودا هر دوو ځايه ټم زمون کراوه.. هر چي ځايه يه که مه
مړ ځه شه انگ زه کان له درين زه مانه وه مړ ځه ده ستیان ب بردووه و
دژي بهرانبه ره کانيان تاقيان کردووه ته وه، به ټام ټه نجامه کهي جگه له
خراپه کاري و ده ستر ټژي و وړانکاري هيچي تر نه بووه. سه باره ت به
بزارده ي دووهم دواي ټه وه تاکه کاني کډمه گه فره هه نده کان ب يان
دهر کهوت ناتوانن به زړ و به شه و کوشتار يه کتري و
جياوازيه کاني يه کتري بسرنه وه. ب يه بيريان له وه کرده وه
جياوازيه کاني يه کدي قبوو بکن و به ټاشتي و ټارامي و ټازادي
پاڼه وه بزين. له مه شدا کډمه ټم فاکتير و ه کار هن، وا ده کن مړ ځه
زمان و نه ته وه و ټايين و مه زه ب و کولتووره جياوازيه کان
به يه که وه بزين..

1_ مړ قبوون چه قي پاڼه زيانه: ټه گر تاکه کاني کډمه گه له لايه ني
زمان، ټايين، نه ته وه، ډه نگ، کولتوور و ټن بيري... هتد جياوازيان
هه ب، به ټام دواچار له خا ټکدا هاوبه ش و هاوتان، ټه ویش ټه وه يه

هه موو مرځه كان دروستكراوى خودان و نه وهى يهك دايبا بن. مرځقبوون گه وره ترين پځناسه يه بځ مرځق و مه زنترين خاځى هاوبه شى نځوان مرځقه كانه. پځويسته هه موو دهم مرځقبوون ببيته سه نته رى به يه كه وه گرځدانى هه موو جياوازيه كانى مرځق.

2_ ئايين هانده رى پځكه وه ژيانه: هه موو ئايينه كان سه ره ځاى جياوازيه كانيان له دروشم و په رستش به ځام له چنډ خاځكدا جځره هاوځهنگى و هاوده نكيه كځكيان ده كاته وه ئه ويش هاندانى ئايينه بځ په يځهوكارانيان تاكوو به ته ناهى و دوور له ئاژاوه و كځشه له گه ځپه يځهوكارانى ئايين و ئاييزاكانى دى پځكفه بژين. هه رچه نده هه نځجار ځوو ده دات په يځهوكارى ئايينځ به ځاى دهرمارگيرى توندى بځ ئايينه كهى و به هځكارى هه ځه ځاځيبوون له ئايينزاكهى به ره و توندوتيزى له بير و گوډتار و كرداردا بځوا و ئايين و ئايينزاى ئه وانى دى ځهت بكا ته وه, به ځام ده بځ ئه وه بزائين ئه مه ځهفتارى تاكځكه و هه ځسوكه وتى په يځهوكارځكه و نماينده ي كځاى ئايينه كه ناكا, چونكه ځنمايى و په يامى ئايين به گشتى هانده ر و پاځنه رى وځكځاڅيان و لځبورده يه.

3_ نيشتمان ساتى پځكه وه ژيانه: نيشتمان ئه و خانه و لانه گه وره يه يه, كه ده بځته ماځه گه وره ي پځكه وه ژيانى هه موو تاكه كانى كځمه ځگه به تځكځا و ته واوى جوداوازيه وه, چون نيشتمان سه رزه مينى خځشى و ناخځشى و شادى و شيوه نى هه مووانه, هه ر خځشيهك ځووى تځ بكا به شى هه مووانى پځوه يه و هه ر ناخځشيهكيشى تووشى هات به رځكى هه مووان ده گرځته وه به بځ هيچ هه ځاواردنځكى ئايينى و نه ته وه يى و مه زه به يى و ...كه وا بځ چنډ جياوازيه سروشتيه كانمان تځخ بن, ئه وه دواچار نيشتمان هه مووانمان له ئامځز ده نځ.

4_ مځژوو تځمارځكى هاوبه شه: هه ر كځمه ځگه يهك خاوه نى ديرځكى كځن و تازه ي خځيه تى. جا ئه و مځژووه پځ بځ له ده سته كوت و سه ركه وتن يان نووشت و نوچدان و شكستى تځدا بځ, هه ر چځن بځ, ئه و مځژووه تځمارى ځاځبردووى هه موو نه ته وه و زمان و ئايين و مه زه به كانى ئه و كځمه ځگه يه و هه مووان كه م تا زځر جځپه نجه ي خځيان له سه ر په ځاوى مځژوو داناوه و پځكه وه مځژووى خځيان نه خشان دووه. پځويسته نه ته وه و زمان و ئايين و مه زه به جوداوازه كانى ئه و كځمه ځگه تځكه ځانه ئاوځ بځ ئه و مځژووه هاوبه شه بده نه وه و بيكه نه ده لاقه يهك بځ ئه وه ي لځيه وه سه رى ئځستا و ئاينده ي خځيان بكه ن.

5_ په يوه ندى كځمه ځايه تى تا نوپځاى چينى كځمه ځايه تيبه: مادام مرځق بوونه وه رځكى جفاكيبه و ناتوانځ به ته نځ هه ځبكا و دواچار ژيانى

کمه‌ایه‌تیی پکفه‌یی هه‌بژاردوو. که‌واته‌ چیه‌تی و چ‌نایه‌تیی
ژیانی‌ناو کمه‌گه‌وا له‌ تاکی‌کمه‌گه‌ فره‌ نه‌توه‌ و فره‌ ئایین‌ و
فره‌ کولتوور ده‌خواز ت‌ئی‌ په‌یوه‌ندییه‌کانی‌ فراوانتر و ئاستی
په‌یوه‌ندییه‌ کمه‌ایه‌تیه‌کانی‌ به‌ره‌و سهرتر ببا و ز‌رجار که‌سانی
ئایین‌ جوایه‌ز و کولتوور جیا ده‌که‌ونه‌ ناو ئه‌و په‌یوه‌ندیانه‌وه‌.
دروستی و ب‌گرفتی‌ ئهم‌ په‌یوه‌ندییه‌ کمه‌ایه‌تیانه‌ پله‌ی
پ‌شکه‌وتوویی‌ کمه‌ایه‌تیی ئه‌و کمه‌گه‌یانه‌ نیشان‌ ده‌دن. ئهم‌
په‌یوه‌ندیانه‌ له‌ په‌یوه‌ندیی‌ کار و پیشه‌ و سهردان‌ و به‌سهرکردنه‌وه‌
له‌ ب‌نه‌ و یاد و جه‌ژنه‌کان‌...هتد‌ خ‌ئی‌ ده‌نو‌ند‌ و ه‌کار‌کی‌ بایه‌خداری
در‌ژه‌پ‌ده‌ری‌ پ‌که‌وه‌ژیانه‌.

6_ به‌رده‌وامیی‌ ژیان‌ له‌ پ‌که‌وه‌ژیانه‌وه‌ سهرچاوه‌ ده‌گر‌: ه‌و‌ه‌وی
ژیان‌ و به‌رده‌وامبوونی‌ به‌ره‌وپ‌شچوونی‌ زه‌مهن‌ وامان‌ ل‌ داوا ده‌کا
نه‌توه‌ و کولتوور و زمان‌ و ه‌نگه‌ جیا‌وازه‌کان‌ پ‌که‌وه‌ به‌ ته‌ناهی‌ و
ئاشتی‌ و ل‌ب‌ورده‌یی‌ بژین‌، چونکه‌ ئه‌وه‌ی‌ مر‌ف‌ به‌در‌ئاییی‌ چه‌ندان‌ سه‌ده‌
و سا‌ له‌ شارستانییه‌ت‌ و به‌ره‌وپ‌شچوونی‌ ژیار بنیاتی‌ ناوه‌ که‌م‌ تا
ز‌ر هه‌موو نه‌توه‌ و زمان‌ و کولتووره‌ جیا‌وازه‌کان‌ به‌شداریان‌ ت‌دا
کردوو. له‌ ئ‌ستا‌شدا ب‌ به‌رده‌وامبوونی‌ ژیان‌ و به‌ره‌وپ‌شچوونی‌
شارستانی‌ و گه‌شه‌پ‌دانی‌ ژیاردا پ‌ویستی‌ به‌ پ‌که‌وه‌ژیانی‌ ئاشتیانه‌ی‌
ن‌وان‌ ئه‌و نه‌توه‌ و ئایین‌ و ئیتنیکه‌ جیا‌وازانه‌ هه‌یه‌.

7_ ده‌ستوور و یاسا پ‌که‌وه‌ ده‌سته‌به‌ر ده‌کا: پا‌نهر‌کی‌ تری
پ‌که‌وه‌ژیانی‌ ئاشتیانه‌ی‌ ن‌وان‌ نه‌توه‌ و ئایین‌ و کولتووره‌
جیا‌وازه‌کان‌ ده‌ستوور و یاسایه‌. ده‌ستوور‌ که‌ دایکی‌ یاساکانه‌
ده‌ستبه‌ری‌ مافه‌کانی‌ نه‌توه‌ و پ‌که‌هاته‌ جیا‌وازه‌کان‌ ده‌کا و یاساش
له‌سهر بنه‌مای‌ ده‌ستوور دادهر‌ئ‌ژر‌ و ه‌چاوی‌ یه‌کسانی‌ ن‌وان‌
تاکه‌کانی‌ کمه‌گه‌ی‌ کردوو و ده‌ب‌ته‌ چه‌تری‌ سه‌ری‌ هه‌موو پ‌که‌هاته‌
جیا‌وازه‌کان‌. هه‌بوونی‌ ده‌ستوور و یاسا ده‌ب‌ته‌ پا‌نهر‌کی‌ گرنگی‌
پ‌که‌وه‌ژیان‌، چونکه‌ هه‌موو پ‌که‌هاته‌کان‌ هه‌ست‌ به‌ ج‌ر‌ له‌ د‌نیایی‌ و
متمان‌ه‌ ده‌که‌ن‌ به‌ه‌ئی‌ یاسا و ده‌ستووره‌وه‌.

8_ پ‌که‌وه‌ژیان‌ ئاینده‌ و چاره‌نووسه‌: ژیان‌ پ‌که‌وه‌یی‌ ن‌وان‌ نه‌توه‌
جیا‌وازه‌کان‌ له‌ کمه‌گه‌ی‌ چه‌ندان‌ ئایین‌ و زمان‌ و کولتووری‌ جیا‌واز
بووه‌ته‌ چاره‌نووسی‌ سروشتی‌ ئه‌و کمه‌گه‌یانه‌ و هه‌باتن‌ و ا‌کردن‌ ل‌ئی‌
نال‌ژیک‌ و نه‌کرده‌یه‌. ب‌یه‌ پ‌ویسته‌ تاکه‌ جیا‌وازه‌کانی‌ ئه‌و
کمه‌گه‌یانه‌ ئه‌و استیه‌ حاشاه‌نه‌گره‌ بزannen‌ و لایان‌ وون‌ ب‌ جگه‌
له‌ پ‌که‌وه‌ژیانی‌ ئاشتیانه‌ هیچ‌ بژاردیه‌کی‌ تریان‌ نییه‌ و چاره‌نووس
و ئاینده‌ی‌ کمه‌گه‌یانه‌ و به‌ره‌وپ‌شچوونیان‌ به‌ه‌ئی‌ پ‌که‌وه‌ژیانی‌

ئاشتيا نه وه يه .